

Abrudbányai méészárlás

1849. május 9-től Avram Iancu román felkelői tömegmészárlást rendeztek Abrudbánya magyar lakossága között. Miután Avram Iancu román serege győzelmet aratott Hatvani Imre szabadcsapata fölött, a románok Kossuth követét, Ioan Dragoş román nemzetiségű országgyűlési képviselőt is felkoncolták.

Abrudbánya piactere (1848 előtti állapot, rajz)

Az 1848–49-es szabadságharc biztató híreit a kezdetekben magyar s román együtt ünnepelte Abrudbányán. Később azonban bujtogatások következtében a románok mozgolódni kezdtek. Április 6-án Topánfalván gyűlést tartottak, Ion Buteanu és Simion Balint szólaltak fel 500 résztvevő előtt. Újabb találkozás zajlott le április 13-án Abrudbányán, melynek következtében a románok nagy része otthagyta a nemzetőrséget. A város főbírája, Laborfalvi Nagy Károly kéri a főkormányzót, hogy három katonai századot minél hamarabb küldjön Abrudbányára. A válasz visszautasító lett, tekintettel arra, hogy a városban csend és rend uralkodott. Az idő múlásával viszont indokoltnak látták egy kivizsgáló bizottság kiküldését, mely három század katonaság kíséretében érkezett Abrudbányára. A bujtogatókat elfogták, a fegyvereket elkobozták, viszont rövid időn belül ezeket vissza is szolgáltatták. Intézkedéseik után elhagyták a várost.

1849 tavaszán a város 200 fős nemzetőrsége kénytelen volt elfogadni a románok békefeltételeit: hadi kárpótlás fizetése, a nemzetőrség lefegyverezése, politikai bűnösök szabadon bocsátása. A konfliktus viszont nem szűnt meg. Ekkor a magyar kormány igyekezett lecsendesíteni a románságot. Ebben a helyzetben a képviselőház román nemzetiségű tagjai is úgy érezték, tenniük kell valamit a magyar–román megbékélés ügyében. A képviselők ajánlatukat küldöttség útján ismertették Kossuthtal. A küldöttség vezetője Ioan Dragoș bihari képviselő volt. Valószínű, még április 23-án találkozott Iancuval, Buteanuval és Dobrával, a móc felkelők vezetőivel. A mihelényi tárgyalás alkalmával nyolcnapos fegyverszünetben állapodtak meg.

A megbékélési terv azonban meghiúsult akkor, amikor Hatvani Imre szabadcsapatvezért az Abrudbányát védő alakulatok élére emelték, aki seregével május 6-án, este 9-10 óra körül ért a város alá. Ekkorra Iancu és társai már eltávoztak. Közben Dragoș képviselő nem mondott le békéltető munkájáról. Leveleket írt Iancunak, amelyekre elszomorító választ kap: „mostantól fogva csak fegyveres kézzel” akar tárgyalni.

A városba bevonuló Hatvani az éjszakát Kovács József katolikus plébánosnál töltötte. Kovács engesztelhetetlen rományüzlő volt, s a Dragoș eljárását gyanakvással figyelő Hatvaniban csak megerősítette kételyeit a békekötés sikerét illetően. Hatvani ezért május 7-én reggel elrendelte a fegyverek beszolgáltatását. A román lakosok ennek eleget tettek. Másnap a piactéren nagy tömeg gyűlt össze, ahol a plébános és maga Hatvani is köszöntő beszédet tartottak. A vezér megfogadta, hogy a várost megvédi.

Beszédét azonban be sem fejezhette, mert Verespatakról a piactérre vágatott egy Fodor Antal nevű polgár, s jelentette, hogy a román felkelők megtámadták Verespatakot. Hatvani azonnal segítséget küldött. A Reviczky-csapat kiküldött százada és a már ott lévő magyar erők hősiességgel tartották magukat, egy darabig még úzóbe is vették a lázadókat, később azonban némi veszteséggel visszatértek Abrudbányára. Erre azért kényszerültek, mert a román felkelők egy másik oszlopa felgyújtotta Verespatakot, s attól tarthattak, hogy teljesen elvágják visszavonulási útjukat. Később a lázadók a lakosság egy részét lemészárolták. Sokan a bányába menekültek, s csak napok múlva, az éhség hatására és a felkelők ígéreteiben bízva, miszerint senkit nem bántanak, jöttek fel a tárnákból. A magukat ily módon megadókat egy részét szintén lemészárolták, néhányan azonban csodálatos módon megmenekültek.

Másnap, május 9-én Abrudbányán folytatódott az élethalálharc. A móc lázadók megtámadták a várost. A lövöldözés egész éjszaka folyt, különösebb eredmény nélkül. Az állandó tüzelés azonban igencsak megapasztotta Hatvani csapatainak lőszerkészletét. Tudták, hogy csak állandó puskatűzzel lehet az ellenséget távol tartani, hiszen közelharcban a túlerő előbb-utóbb győzedelmeskedni fog. Ezért Hatvani elhatározta, hogy feladja Abrudbányát, s a helybeli magyar lakossággal együtt megpróbál kitörni a gyűrűből. A kivonulás azonban szerencsétlennek bizonyult. A szekerek elakadtak, s mivel közben a román felkelők állandó tűz alatt tartották az oszlopot, a menet kettészakadt, az eleje a katonasággal maradt és megmenekült, de a polgárok nagy része visszatért a városba. A felkelők akkor már megkezdték a fosztogatást és mészárlást. A város már több helyen égett, amikor Benkő

András református lelkész Sulutz János házában így kiáltott fel: „Uram! Ha e felbőszült nép kezei által akarsz véget vetni életemnek, legyen meg a te akaratod!” A negyven évig törhetetlen buzgósággal működő lelkész, hívei nagy részével együtt a fellázított nép fejsze és lándzsa csapásai alatt adta ki nemes lelkét. A harmincévi szolgálat után érdemekben megőszült esperesplébános, Kovács József is áldozatul esett. Ekkor vesztette életét Füzi Ferenc, Abrudbánya unitárius lelkésze, aki tisztségét 1827 óta viselte.

A menekülő menet azon része, mely nem fordult vissza Abrudbányára, sikeresen elérte Brádót, ahonnan egy hét után újra Abrudbánya felé indultak. Hatvani, az elmenekülőkkel és egy kis erősítéssel május 17-én visszavonult Abrudbányára. Ott értesültek a május 9-i tragédiáról. A románok másnap újra lerohanták a várost. Némi harc után a mészárlás újra elkezdődött. Hatvani újra a kivonulás mellett döntött, ezúttal Zalatna felé. A Bucsony völgyében azonban az út el volt zárva. A románság lecsapott a menetre. Rövid védekezés után a katonaság megmaradottjai, s akik csak tehették elmenekültek, a nagyobb rész, mely nőkből és gyermekekből állott, áldozatul esett. Az unitárius egyház anyakönyve szerint a legyilkolt unitáriusok száma 182 név szerinti személyre becsülhető, de a teljes szám valószínűleg sokkal nagyobb volt.

Hiába volt minden egyeztetés, kérés, meggyőzés, a fegyverek győztek és az erőszak, melynek két és félezer védtelen magyar lett az áldozata. A borzalmas gyilkosság, amely a magyarságnak szólt, egyházainkat sújtotta: egyházközségeink történetének, nemzeti közművelődésünknek soha ki nem pótolható emlékei veszttek el. Leégtek a templomok, egyházi okmányok, jegyzőkönyvek, oklevelek megsemmisültek, az iskolaház, kincstári épületek lettek a földdel egyenlővé. Mindez olyan körülmények között történt, mikor a fegyvert forgatni tudó magyarok java élethalálharcát vívta a császári hadsereggel. Az emlegetett nemzetőröskéket pedig köztudottan főleg idősebb férfiak alkották.

Forrás:

<http://tortenelemportal.hu/2012/05/az-abrudbanyai-meszarlas/>